

ĐỊNH HƯỚNG GIÁ TRỊ NGHỀ NGHIỆP CỦA HỌC VIÊN CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC QUÂN SỰ HIỆN NAY

Nguyễn Văn Tuấn

Khoa Tâm lý học - Học viện Chính trị quân sự.

Công cuộc đổi mới xây dựng chủ nghĩa xã hội của Đảng và nhân dân ta đã và đang có những bước đi vững chắc, đầy triển vọng, chúng ta đã thu được nhiều thành tựu hết sức quan trọng trên tất cả các lĩnh vực kinh tế, chính trị, văn hoá - xã hội, đặc biệt là sự phát triển mạnh mẽ của khoa học công nghệ hiện đại, đã tác động sâu sắc tới hệ thống giá trị, thang giá trị và định hướng giá trị, trong đó có định hướng giá trị nghề nghiệp của học viên các trường đại học quân sự.

Định hướng giá trị và định hướng giá trị nghề nghiệp đã được nhiều tác giả quan tâm nghiên cứu, tuy nhiên, học viên đào tạo sĩ quan các trường đại học quân sự có định hướng giá trị nghề nghiệp như thế nào? vấn đề này còn chưa được đề cập một cách thoả đáng trong các công trình nghiên cứu. Chúng tôi cho rằng: định hướng giá trị nghề nghiệp của học viên các trường đại học quân sự chính là quá trình người học nhận thức, chiếm lĩnh các giá trị, thang giá trị, thước đo giá trị nghề nghiệp quân sự và chúng trở thành nhu cầu không thể thiếu được trong cuộc sống, cũng như trong nghề nghiệp tương lai của mỗi học viên. Định hướng giá trị nghề nghiệp không chỉ diễn ra trong quá trình lựa chọn, xác định nghề phù hợp với năng lực, trí tuệ và thể lực của học viên, mà còn diễn ra trong quá trình học tập, rèn luyện tại nhà trường để củng cố vững chắc nghề nghiệp quân sự mà họ đã lựa chọn. Định hướng giá trị nghề nghiệp của học viên các trường đại học quân sự bao gồm 3 yếu tố cơ bản là: nhận thức của học viên về giá trị nghề nghiệp quân sự; thái độ của học viên đối với nghề và hành động được học viên lựa chọn, thực hiện để tạo nên giá trị nghề nghiệp quân sự.

Trong phạm vi bài viết này, chúng tôi tập trung làm rõ một số vấn đề như: *nhận thức của học viên về giá trị nghề nghiệp quân sự; hành động được học viên lựa chọn, thực hiện để tạo nên giá trị nghề nghiệp; đồng thời, bước*

đầu chỉ ra các yếu tố ảnh hưởng đến định hướng giá trị nghề nghiệp của học viên, làm cơ sở để giáo dục cho họ có định hướng giá trị đúng đắn, phù hợp với yêu cầu xây dựng quân đội và sự nghiệp bảo vệ Tổ quốc Việt Nam XHCN.

Để thực hiện nhiệm vụ nghiên cứu đặt ra, chúng tôi tiến hành khảo sát 480 học viên thuộc 5 trường đại học quân sự, trong đó có 240 học viên năm thứ nhất và 240 học viên năm thứ ba. Ngoài ra, chúng tôi còn tiến hành trao đổi với 40 giáo viên và cán bộ quản lý đang trực tiếp tham gia giảng dạy, quản lý tại trường. Các phương pháp trưng cầu ý kiến bằng bảng hỏi, tọa đàm, phỏng vấn sâu, phân tích kết quả hoạt động... được sử dụng để nghiên cứu, kết quả thu được như sau:

1. Nhận thức của học viên về giá trị nghề nghiệp

Để làm rõ vấn đề này, chúng tôi nêu lên các giá trị để học viên xem xét, lựa chọn, khẳng định nghề nghiệp mang lại những giá trị của mình. Kết quả được xử lý bằng cách tính điểm trung bình của từng giá trị, trên cơ sở đó phân tích, đánh giá mức độ nhận thức của học viên về những giá trị của nghề nghiệp. Kết quả được trình bày ở bảng 1.

Bảng 1: Nhận thức của học viên về giá trị nghề nghiệp quân sự

S TT	Học viên Những giá trị	Năm thứ 1		Năm thứ 3		Tổng ĐTB	Xếp hạng
		Điểm TB	Xếp hạng	Điểm TB	Xếp hạng		
1	Nghề phù hợp với năng lực của bản thân	1,33	13	1,67	10	3	11
2	Nghề phù hợp với sở thích, hứng thú hoạt động quân sự	2,5	7	2,57	7	5,07	8
3	Nghề góp phần vào sự nghiệp XD và BVTQ	4,30	1	4,36	1	8,66	1
4	Nghề đòi hỏi ý thức, trách nhiệm cao của mỗi cá nhân	2,90	4	3,75	2	6,65	3
5	Nghề có việc làm ngay trong biên chế Nhà nước	2,0	10	1,27	11	3,27	10
6	Nghề có lương cao, có địa vị xã hội	1,47	11	1,17	12	2,64	12
7	Nghề được xã hội coi trọng, nhân dân quý mến	4,07	2	2,6	6	6,67	2
8	Nghề lao động với cường độ cao, vất vả, căng thẳng	1,45	12	1,07	13	2,52	13
9	Nghề tạo ra cuộc sống có nền nếp, kỷ luật	2,62	5	3,62	3	6,24	5
10	Nghề giấu tình cảm, đoàn kết, thân ái	2,60	6	2,52	8	5,12	7

11	Nghề đòi hỏi cao về trình độ kỹ, chiến thuật; quản lý, chỉ huy	2,25	9	2,87	5	5,32	6
12	Nghề phù hợp với tính cách của bản thân	2,4	8	2,05	9	4,45	9
13	Nghề mang lại vinh dự tự hào cho bản thân	3,31	3	3,31	4	6,62	4

Chú thích: Mức độ quan trọng xếp thứ: 1 và 2 = 5 điểm; 3 và 4 = 4 điểm; 5 và 6 = 3 điểm; 7 và 8 = 2 điểm; 9 và 10 = 1 điểm; Từ 11 – 13 = 0,5 điểm.

Điểm càng cao chứng tỏ giá trị càng quan trọng càng có ý nghĩa đối với nghề nghiệp quân sự. Chú thích này sử dụng cho cả bảng 2.

Kết quả ở bảng 1 cho thấy:

- Mức độ nhận thức và lựa chọn các giá trị nghề nghiệp của học viên năm thứ nhất và năm thứ ba có sự khác nhau và ngay trong cùng khoá học thì nhận thức của họ cũng không đồng đều. Tuy nhiên, về cơ bản học viên đã nhận thức được những giá trị nghề nghiệp của mình, trong đó, mức độ đánh giá, lựa chọn các giá trị có sự khác nhau. Sự lựa chọn về các giá trị nghề nghiệp quân sự được tăng dần theo thời gian đào tạo, học viên năm thứ 3 nhận thức về các giá trị nghề nghiệp quân sự đầy đủ hơn học viên năm thứ nhất.

- Hệ thống các giá trị mà học viên lựa chọn bao gồm cả giá trị vật chất và giá trị tinh thần. Trong đó, các giá trị tinh thần, giá trị mang ý nghĩa chính trị - xã hội được họ đánh giá ở mức cao, đó là: nghề góp phần vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc (ĐTB là 8,66, xếp 1); nghề được xã hội coi trọng, nhân dân yêu quý (ĐTB là 6,67, xếp thứ 2); nghề đòi hỏi ý thức trách nhiệm cao của mỗi cá nhân (ĐTB là 6,65, xếp thứ 3); nghề mang lại vinh dự tự hào cho bản thân (ĐTB là 6,62, xếp thứ 4) và nghề tạo ra cuộc sống có nền nếp, kỉ luật (ĐTB là 6,24, xếp thứ 5).

- Có sự khác nhau giữa học viên các trường đại học quân sự với sinh viên các trường đại học ngoài quân đội về xu hướng chọn nghề. Trước sự tác động của nền kinh tế thị trường, thanh niên hiện nay có xu hướng chọn nghề có thu nhập cao, nghề được xã hội đánh giá cao, nghề có khả năng làm việc với các công ty nước ngoài... Trong khi đó, học viên các trường đại học quân sự lại có xu hướng chọn nghề có ý nghĩa xã hội - chính trị to lớn và đề cao các giá trị tinh thần, họ muốn được sống trong một môi trường có kỉ cương, nền nếp và kỉ luật cao.

2. Hành động được học viên lựa chọn và thực hiện để tạo nên giá trị nghề nghiệp

Trên cơ sở nhận thức, hình thành thái độ tích cực đối với nghề nghiệp, đòi hỏi người học viên phải có sự nỗ lực rất lớn để chiếm lĩnh, khẳng định những giá

trị nghề nghiệp của mình, thông qua chính hoạt động nghề nghiệp và các mối quan hệ xã hội. Hành động giúp học viên nhận thức được vị trí, vai trò, chức năng, nhiệm vụ của hoạt động quân sự nói chung và của người sĩ quan nói riêng chính là những hành động nhằm chiếm lĩnh, khẳng định các giá trị nghề nghiệp đã được học viên nhận thức. Kết quả thu được như sau:

Bảng 2: Những hành động được học viên lựa chọn và thực hiện để tạo nên giá trị nghề nghiệp quân sự

S TT	Học viên Những giá trị	Năm thứ 1		Năm thứ 3		Tổng ĐTB	Xếp hạng
		Điểm TB	Xếp hạng	Điểm TB	Xếp hạng		
1	Có kế hoạch cá nhân để phấn đấu học tập, rèn luyện	3,32	4	3,45	3	6,77	3
2	Thực hiện kế hoạch cá nhân đầy đủ	2,95	5	2,9	4	5,85	4
3	Hành động theo mục tiêu, yêu cầu đào tạo	3,65	1	3,65	1	7,30	1
4	Luôn trao đổi với giáo viên trong học tập, nâng cao nhận thức	3,35	3	1,92	9	5,27	6
5	Cùng mọi người tạo ra môi trường học tập, rèn luyện tốt	3,47	2	3,52	2	6,99	2
6	Biết tự điều chỉnh rút kinh nghiệm trong học tập, rèn luyện	2,5	8	2,85	5	5,33	5
7	Luôn đọc sách (mua sách) thuộc lĩnh vực nghề nghiệp	1,7	11	1,77	11	3,47	11
8	Giúp đỡ đồng chí, đồng đội trong học tập, rèn luyện	1,6	12	1,72	12	3,32	12
9	Cố gắng đạt điểm cao ở tất cả các môn	2,62	6	1,8	10	4,42	10
10	Luôn tìm tòi, phát hiện tri thức và áp dụng vào thực tiễn	2,42	9	2,72	6	5,17	7
11	Dễ dàng vượt qua mọi khó khăn để hoàn thành nhiệm vụ	2,6	7	2,45	8	5,05	8
12	Sẵn sàng nhận nhiệm vụ khi ra trường	2,4	10	2,57	7	4,97	9

Kết quả ở bảng 2 cho thấy:

- Học viên đào tạo sĩ quan các trường đại học quân sự cơ bản đã xác định được những hành động tương ứng, phù hợp với quá trình đào tạo để khẳng định giá trị nghề nghiệp của mình. Những hành động được học viên lựa chọn và

thực hiện chiếm ưu thế đó là:

+ Hành động theo mục tiêu, yêu cầu đào tạo (ĐTB là 7,30, xếp thứ 1).

+ Cùng mọi người tạo ra môi trường học tập, rèn luyện tốt (ĐTB là 6,99, xếp thứ 2).

+ Có kế hoạch cá nhân để phấn đấu học tập, rèn luyện (ĐTB là 6,77, xếp thứ 3).

+ Thực hiện kế hoạch cá nhân đầy đủ (ĐTB là 5,85, xếp thứ 4).

+ Biết tự điều chỉnh rút kinh nghiệm trong học tập, rèn luyện (ĐTB là 5,33, xếp thứ 5).

- Ở các đối tượng học viên khác nhau, có sự khác nhau về những hành động được học viên lựa chọn và thực hiện để tạo nên giá trị nghề nghiệp, những hành động đó luôn có sự biến đổi trong quá trình đào tạo. Trong đó, học viên năm thứ 3 có những hành động chiếm lĩnh và khẳng định giá trị nghề nghiệp đầy đủ, vững chắc hơn học viên năm thứ nhất.

- Hành động chiếm lĩnh và khẳng định giá trị nghề nghiệp của một bộ phận học viên còn chưa đầy đủ, thiếu vững chắc, cá biệt có học viên chưa nhận thức rõ được cần phải làm gì để khẳng định những giá trị nghề nghiệp của mình đã chọn.

3. Những yếu tố ảnh hưởng tới định hướng giá trị nghề nghiệp của học viên

Nghiên cứu các yếu tố ảnh hưởng tới định hướng giá trị nghề nghiệp của học viên là cơ sở cho việc giáo dục, tổ chức hoạt động nhằm định hướng giá trị nghề nghiệp cho họ trong quá trình đào tạo. Kết quả thu được như sau:

Bảng 3: Những yếu tố ảnh hưởng tới định hướng giá trị nghề nghiệp của học viên

STT	Những yếu tố	Mức độ ảnh hưởng			
		Mạnh		Không mạnh	
		SL	%	SL	%
1	Sự hiểu biết về quân đội, về nhiệm vụ của người sĩ quan chỉ huy (vị trí, vai trò...)	208	86,66	32	13,33
2	Động cơ, thái độ đối với nghề nghiệp	164	68,33	76	31,66
3	Có lý tưởng, niềm tin vào nghề nghiệp	174	72,5	66	27,50
4	Có các phẩm chất tâm lý phù hợp với nghề nghiệp	150	62,5	90	37,5
5	Khả năng tự giáo dục, tự rèn luyện	170	70,83	70	29,16
6	Sự tác động của tình hình kinh tế, chính trị, xã hội	148	61,66	92	38,33

7	Sự tác động của gia đình, người thân, bạn bè	162	67,5	78	32,5
8	Đặc điểm của hoạt động quân sự, hoạt động nghề nghiệp của người sĩ quan	177	73,75	63	26,25
9	Nội dung dạy học	206	85,83	34	14,17
10	Phương pháp dạy học	194	80,83	46	19,16
11	Các chế độ nền nếp kỷ luật, xây dựng nếp sống chính qui	152	63,33	88	36,66
12	Vai trò của đội ngũ cán bộ quản lý	188	78,33	52	21,66

Kết quả bảng 3 cho thấy:

Định hướng giá trị nghề nghiệp của học viên chịu sự ảnh hưởng của nhiều yếu tố với thứ bậc khác nhau. Trong đó, có 5 yếu tố ảnh hưởng lớn nhất đó là:

+ Sự hiểu biết của học viên về quân đội, về nhiệm vụ của người sĩ quan, xếp thứ 1.

+ Nội dung dạy học, xếp thứ 2.

+ Phương pháp dạy học, xếp thứ 3.

+ Vai trò của đội ngũ cán bộ quản lý, xếp thứ 4.

+ Đặc điểm của hoạt động quân sự, hoạt động nghề nghiệp của người sĩ quan, xếp thứ 5.

Như vậy, sự thấu hiểu của người học viên về vị trí, vai trò của quân đội, chức trách nhiệm vụ của người sĩ quan và tác động của đội ngũ giáo viên, cán bộ quản lý trong nhà trường chiếm vị trí quan trọng trong quá trình định hướng giá trị nghề nghiệp của học viên.

4. Kết luận - kiến nghị

Học viên đào tạo sĩ quan trong các trường đại học quân sự cơ bản đã nhận thức được giá trị nghề nghiệp quân sự và có những hành động phù hợp để chiếm lĩnh các giá trị nghề nghiệp của mình. Tuy nhiên, nhận thức của một bộ phận học viên đối với những giá trị nghề nghiệp quân sự còn có hạn chế nhất định; sự lựa chọn những hành động để thực hiện các giá trị nghề nghiệp của học viên chưa thật sự đầy đủ, thiếu vững chắc. Điều này do nhiều nguyên nhân khác nhau: sự tác động thường xuyên liên tục của những biến đổi tình hình kinh tế, chính trị, xã hội trong nước, đặc biệt là sự tác động tiêu cực của mặt trái kinh tế thị trường; sự hạn chế về chất lượng giáo dục đào tạo và ảnh hưởng của môi trường chính trị, văn hoá xã hội của nhà trường...